

Béla Zsolt Szakács

Od smrti do groba: prikazi iz *Mađarskoga anžuvinskog legendarija*

Mađarski anžuvinski legendarij, raskošni kodeks najvjerojatnije izrađen u Bologni po narudžbi kralja Karla Roberta oko 1330 g., iznimno je bogato oslikana zbirka o životu svetaca. Riječ je o ukupno 58 legendi različite strukture i duljine. Važan element, koji pridonosi jedinstvu zbirke, jest završna scena, najčešće prikaz pogreba sveca. Zanimljivost je da za ovakve prikaze ne postoje pisani izvori. Odnosno, ako je u legendi ovaj događaj i opisan, prikaz je bitno drukčiji. Stoga, način pripovijedanja, a ne legenda kao takva, zahtijeva scene pokopa koje postaju dojmivi završetak priče. *Smrt Bogorodice*, koja je u legendariju predstavljena odvojenim ciklusom, prototip je scenama pokopa. Ključni elementi jesu: spokojna smrt, ukop te čuda relikvija. Kao i u legendi o Djevici Mariji, dolazak smrti obično nagovještava Krist ili anđeo (primjerice Ivan Evanđelist, Egidije, Dominik). Svetac se poput Djevice Marije oprašta od svojih bližnjih (Bernard ili Dominik) te prima svete sakramente (Luj iz Toulouse, Marija Magdalena). Ako svetac nije doživio mučeničku smrt, posljednje minute njegova ovozemaljskog života prikazuju se uvijek prema istome uzorku. Svetac na samrti leži u postelji, okružen obitelji i velikašima, kraljem Ladislavom ili redovnicima (franjevcima). Pogreb sveca jedna je od najuobičajenijih scena u *Mađarskome anžuvinskom legendariju*. Najčešće se prikazuje polegnuto tijelo sveca u sarkofagu. Rjeđe je tijelo prikazano na odru tijekom pogrebne liturgije, koju predvodi svećenik, a u posebnim slučajevima i više njih (Marko, Stanislav, Ladislav, Fabijan, Emerik). Scena se odvija u unutrašnjosti crkve, iako može biti prikazana i u prirodi (npr. Pavao Pustinjak). Dakle, kompozicijsko je rješenje ovakvih scena standardno, no razlikuju ih detalji poput svečeve odjeće, mjesta događaja te sudionika. Tako se sarkofag i odar izmjenjuju bez pravoga značenja, a ako su na istoj stranici prikazane dvije pogrebne scene, tipologija prikaza je različita. Sam pokop ne mora nužno predstavljati posljednju aktivnost vezanu uz svečovo tijelo. Translacija može postaviti naglasak na trenutačnu lokaciju relikvija (npr. Josip Veliki, Gerard od Csanade te Ladislav). Iako se izvorne priče razlikuju, način njihova prikazivanja vrlo je sličan. Ističe se i štovanje relikvija (Josip, Ladislav), iako su čuda najrječitija obilježja prisutnosti svetosti. Čuda su na grobnicama predstavljena u legendama o Ladislavu, Emeriku, Stanislavu, Martinu i Magdaleni. Svi su oni povezani s mađarskim dvorom, kao sveci *Panonie Sacre* ili kao izravni poveznici s dinastijom (Stanislav iz Krakova s poljskom kraljicom Elizabetom, suprugom Karla Roberta, te Marija Magdalena, omiljena svetica napuljskih Anžuvina). Zapravo, svaka od ovih epizoda koje označuju kraj ciklusa, osim osnovne pripovjedačke uloge sadrži i posebnu poruku koja ističe lokalno značenje ovih legendi.

Prijevod s engleskoga: Andrea Vojvodić